

List izhaja dvakrat na mesec.
Posamezna številka 3 K.
Naročnina mes. 6 K
Rokopisi se ne vračajo in nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

VOJNI INVALID

Poština plačana v gotovini.

Uredništvo
in upravnništvo
v Št. Peterski
vojašnici.

Glasilo izvršnega odbora udruženja vojnih invalidov, vdov in sirot kraljevine SHS.

V zmislu novih pravil „Udruženja vojnih invalidov“ kraljevine SHS

sklicuje

izvršni odbor v Ljubljani svoj

redni občni zbor

ki se bo vršil

dne 11. marca 1923 ob 9. uri dopoldne
v dvorani Mestnega doma v Ljubljani

z običajnim dnevnim redom.

Podružnice bodo obveščene natančneje
potom okrožnic.

Za izvršni odbor:

Predsednik:
Stanko Tomc l. r.

Tajnik:
Tone Ušan l. r.

Zapostavljanje invalidov v državnih službah.

Zakon predvideva invalidom prednost za vse državne službe, ako so za nje sposobni. Za druga fizična dela postal je marsikateri invalid nesposoben, zato se mora poprijeti kakega pisarniškega posla, ki ga še kljub svoji hibi more izvrševati, se s tem osamosvojit in razbremeniti državo.

Ker je med kapacitetami za višje državne službe malo invalidov, ker takih oseb je bilo kakor znano malo v strelskih jarkih in niso niti okusili ognjenega krsta, so invalidi nameščeni le po neznatnih službicah pisarjev in slug.

Priznati je treba, da dotični popolnoma popolno opravljajo svoje posle, vendar pa se jih od vseh strani prezira in direktno mrzi. Vsaka druga oseba se poprej izmuzne naprej na boljše pozicijo ali mesto in napreduje, invalid, katerega pa vse mrzi, zaostaja in bi se ga najraje še iz njegovega mesteca izrinilo. To je pokazala ravno zadnja redukcija, pri kateri so bili izbačeni kljub zasiguranemu jim prvenstvu za državne službe, po večini vojni invalidi.

Od vseh strani domovine prihajajo pritožbe, da so se izvršile take državnim zakonom v obraz bijoče krivice z invalidi. Izbacenemu invalidu pa se ne popravi krivica s tem, da bi se ga kako drugače preskrbelo. Imamo slučaje, da se ga ni hotelo podpreti in mu dati pomoči, da bi dobil kako drugo nameščenje. Na njegove tozadevne prošnje se ga je na vse zadnje proglašalo za „delomržeža“ in se mu je odrekla vsaka pomoč.

Invalidi državni nameščenci so itak sijajno preskrbljeni. Plače ima tak junak mesečno celih 2500 K. Po zakonu je potem tako sijajno preskrbljeno, da mu ni treba več invalidske pokojnine! Še manj mu je seveda treba napredovanja, ki ga pa tem bolj zaslužijo razne sloke gospodilčne, da lažje krajšajo trpečim šefom življenja grenke ure. Kaj hočete še več?! Invalidsko vprašanje je rešeno. Kdor ni s tem zadovoljen, naj se obesi! V kratkem bomo ožigosali tak slučaj!

Invalid.

Kako je z nami.

Človek, ki ima le malo zdrave pameti, bi mislil, da bo država, ležeča na tako vročih tleh kakor so naša, z vsemi sredstvi skušala zadovoljiti svoje prebivalce. Resnica je ravno narobe. Modri krmilarji našega državnega krmila

se brigajo za zadovoljnost prebivalstva toliko kot za lanski sneg. Od časa do časa se gospoda poniža med narod, mu obljublja paradiž na zemlji in spet gre, ko začuti pod sabo varno toploto ministrskih stolčkov in izdatno oporo poslanskih dijet.

Sramotno je, vendar resnično. V isti sapi, ko gospodje zatrjujejo svojo ljubezen do neodrešenih bratov in jim obljublajo pomoč, puste doma vse v neredu, v nezadovoljnosti in v zmedbi, češ: „Para, molči! Domovina je v nevarnosti!“ In mi, ki smo iz časov poštenja minulosti rešili še mnogo čiste in iskrene domovinske ljubezni, molčimo in trpimo in nosimo svoj težki križ.

Kdor ima priliko, naj zasleduje pisavo naših raznih dnevnikov! Nikjer na svetu se ne govoriči toliko o domovini kot ravno pri nas. Glasila vseh struj in strank pripovedujejo svojim čitateljem, kako je domovina potrebna nujne pomoči. Za domovino je treba piti, peti in plešati, za domovino se razna gospoda poti in trudi in kakor gobe po dežju rastejo iz tega truda — milijonarji pri nas. A domovina? Ta molči in gleda in trpi. Kadar si ena vrsta gospode nabere dovolj „za stare dni“, spusti drugo na površje. Zaradi lepšega je potlej vselej malo ropota, par afer, nekoliko psovovanja med gospodo, potem pa vse potihne: šampanjec je usmiljeno obratil jezne tekmece med sabo. Ob takem početju je seveda naravno, da naša zemlja, mogoče najbogatejša v vsej južni Evropi, ne velja med svetom nič. Pomislimo samo na Italijo, ki je znana pri nas kot beraška! Za njeno liro moraš dati pet naših dinarjev in nekaj par!

Tako je torej z nami. V velikem času nam je usoda dala mesto mož par piškavkih pritlikovcev, ki nam kvarijo dom in delajo pekel iz paradiža. Tako ne sme več iti dalje! Dolžnost nas vseh, ki smo s svojo krvjo pojili to zemljo, je, da zakličemo: „Stojte!“ Dolžnost nasproti njim, ki so dali svoje mlado življenje, dolžnost nasproti njihovim vdovam, nasproti deci in nazadnje tudi dolžnost nasproti nam samim velja delati z vsemi močmi za to, da se pri nas razmere izboljšajo. Kako naj to storimo? Pogovor pravi: „Pomagaj si sam in Bog ti pomore!“ V tem je naša edina rešitev.

„Zakaj si nismo že pomagali?“ bo vprašal marsikdo med bralci. Zato, ker smo, sami pošteti, preveč verjeli v človeško poštenost!

Kdor je zasledoval gibanje za dosego naših pravic, se bo čudil, kako je pravzaprav mogoče, da je ostala naša večletna borba pravzaprav brez znatnejših uspehov. Kje tiči krivda? Na eni strani gotovo v naših raznih vladah, ki so nam obetale takojšnjo rešitev našega vprašanja, zlasti tedaj, ko jih je bilo sram. Najbolj jasno potrdilo te trditve nam nudi medzavezniška invalidska konferenca, ki se je vršila minulo jesen v Ljubljani, Zagrebu in Belgradu. Naši zastopniki, siti večnih obljub, so hoteli takrat sklicati protestne shode invalidov in tako pokazati pred vsem kulturnim svetom, kako pri nas državnik nesramno gazijo po krvavečih truplih trpečih vojnih žrtev. Vlade je jelo biti sram in ministri so se kar topili v obljubah. Ko pa je bila sramota enkrat odstranjena, so se začele ministrske obljube sušiti. Nič ni več pomagal poznejši protestni shod v Belgradu, nič Odbor stotine! Kaj invalidi! Saj slavnost konference je lepo minilo, škandalov ni bilo, čemu sedaj še te pravice! Da je komedija dobila krono, je vlada, ki jo je nasproti nam častno vezala obljuba, lepo razjahala konjička in legla v nezasluzen pokoj. Tako je bilo konec naših nad in stara pesem se pričinja spet od kraja.

Tako je torej z nami. Ali naj ostane res na vekomaj pri tem? Nikakor ne! Treba je najti potov, treba poiskati sredstev, ki nas bodo usposobila za uspešno borbo.

V mislih imam razne organizacije, ki bi mogle razumeti naš položaj. Z njimi bo treba stopiti v stik in skleniti zvezo, ki nas bo gotovo ojačila.

Med drugimi bi po mojem mnenju prišla predvsem vpoštev organizacija dobrovoljcev. Ne mislim sicer take združitve, ki bi strnila obe organizaciji v eno spojino, pač pa medsebojen dogovor, po katerem bi organizaciji v vseh točkah, kjer so njihovi interesi skupni, nastopali enotno. To bi bil gotovo lahko izvedljivo glede socialnih vprašanj. Ker je med dobrovoljci mnogo invalidov in narobe, bi tudi ne bilo težko dobiti stikov. Poleg te bi morda kazalo pritegniti še kako drugo skupino, ki bi mogla imeti dovolj umevanja za naše težnje. Edino na ta način je po mojem mnenju mogoče doseči kdaj izboljšanje našega položaja. Minulost nas namreč uči, da ne smemo zaupati obljubam, ki jih dajejo vlade slabotnim, ampak se moramo zanašati samo na svojo moč. Tak je duh časa, ki ga mi gotovo ne bomo prenarabili. In ker sami nimamo dovolj moči, jo je treba iskati in dobiti, po mojih mislih pač na opisani način. Vprašanje je važno in nujno. Pred vrati so volitve in razni naši laži-prijatelji se gotovo pehajo tudi okrog invalidov za glasove.

Pametno in koristno bi bilo, da bi se izrekle z jasnimi dopisi vse naše podružnice, kaj misljo v tem oziru. Storile bi veliko uslugo tudi listu, ki bi postal na ta način res — naše glasilo in torej zanimiv. Ganite se!

Treba trde roke.

Prva letošnja številka „Vojnega invalida“ mi je prišla šele sedaj v roke. Članek „levičarska struja...“ mi je vzbudil razne misli. Prva iz njih je ta, da ne morem razumeti, kako naj bo v strokovni organizaciji levica ali desnica, ako je ta organizacija res samo strokovna. Take struje so samo barometer, da je v organizaciji kolebanje, kakoršno nastane, če se prediše — politično-strankarskega zraka. In pa, če se člani ne zavedajo, kaj je to strokovna organizacija. V takem slučaju hočejo člani, ki so raznega politično-strankarskega naziranja, potegniti na stran svoje stranke vso organizacijo, da jim služi, kakor služkinja. Tu mora centralni odbor imeti trdo roko in prijeti za vrat vsakega, ki hoče trgovati s strankarstvom v naši organizaciji. Centralni odbor se mora zavedati svoje avtoritete in si tudi to avtoriteto priboriti v slučaju, če se v organizaciji nahajajo nedisciplinirani člani, če ne gre drugače, s ceno izključitve iz članstva. Disciplina, to je prvo in na njej stoj trdnost organizacije. Potem še le pride število.

Druga misel pa se me je polotila, da se je nekje (sem namreč deželan in mi je nemogoče slediti za vsemi resolucijami in takimi rečmi) pojavila resolucija, ki hoče, naj bi vsak član smel izven organizacije delati kar hoče. Lahko, a samo kot oseba s priimkom N. N., ki ga nosi, nikakor pa ne s priimkom organizacije in da je vojni invalid. Na videz, kajpada, se bo komu zdelo to krivično, češ, jaz, svobodni državljani SHS, se pač ne dam vezati. Kako bi se to strinjalo z idejo svobodnega državljanja in celo — z ustavo. Ali s tem, da si stopil v organizacijo si priznal njen statut in to je za te zakon, dokler se čutiš kot organizirani drobec celotne organizacije. Kot svobodnega državljanja SHS ta statut prav nikogar ne veže, če govori v imenu svojega rodbinskega imena, v imenu stranke, kateri se prišteva, če kupuje za svojega strica, ali za brata kravo, ali vola, če magari pijančuje in zahaja k dekletom, z eno besedo, če dela vse kar hoče, kot N. N., a ne kot invalid in član organizacije udruženja vojnih invalidov. Kot član pa se mora, to podčrtavam, držati pravil in sklepov organizacije, ako ne, pa ven iz organizacije. To je tisto sveto, kar mora čuvati centralni odbor, podružnični odbor, vsak posamezni član. Nikdo nima pravice sklicevati shodov, sestankov itd. kot invalid, razun izvoljeni odbor. Če kdo to vrši, tepta statut organizacije in se sam izključuje in vsi z njim, ki mu slede. Tak človek ali ni discipliniran, ali pa je najet razdirač. Pa naj še bodo

njegove ideje tako dobre, to ni sredstvo, da se jih uveljavljavi. Za to so občni zbori, ankete...

Ta misel o resoluciji, da bi lahko vsak član izven organizacije delal kar hoče, me je spomnila tudi na sklep II. kongresa jugoslovenskih vojnih žrtv v Brodu, glede volitev v narodno skupščino. Dasi se iz poročila vidi, da se je vsa diskuzija gibala v smeri, da se postavi samostojna lista kandidatov-invalidov, se je pri glasovanju pokazalo, da je kongres z večino glasov proti vsakemu nastopu in naj voli vsak, kakor hoče. Četudi je najbrž delovala tu spretna intriga kupljenih strankarjev in prodrla proti občni želji postaviti svoje kandidate (to se rado dogaja tam, kjer rafinirani intriganti premotijo odkritosrčnost delegatov, da končno sami ne vedo, kako bi) vendar je to sedaj sklep kongresa, najvišjega foruma organizacije. In on je zakon za vse odbore in za vsakega posameznika. Delati zoper ta sklep, pomeni podkopavati ugled in moč organizacije in jo razdirati. Ali vkljub temu sem čital v nekem štajerskem političnem listu, da je „skupni kandidat invalidov in javnih nameščencev ta in ta.“ Pa se vprašam: Kakšnih invalidov? Vojnih? Ni mogoče. Vojni invalidi vendar ne bodo pljuvali na svoj lasten sklep?! Saj so bili vsi (po svojih delegatih seveda, ker vsem ni mogoče) na kongresu v Brodu in sklenili ne nastopati s kandidatskimi listami kot invalidi. Manjšina se mora pokoriti večini, a tu čitam... kandidat invalidov... Ali je to tisto, da lahko vsak izven organizacije dela kar hoče? Tu mora centralni odbor imeti trde roke in poklicati dotične invalide (če so organizirani) na odgovornost. Če si pa kdo svoji to ime v imenu organizacije, pa so sredstva, da se ga pouči, da to ni pošteno.

Vsak invalid, kot državljani in volilec naj voli, kakor hoče. Ker volil bo vsak po svoji zavesti. Nekateri bodo zopet poljubili palico, ki jih je nažgala, drugi bodo našli že pravo smer. A kot invalidi ne morejo postaviti liste. Niti ena para ne sme iz invalidskih dohodkov v ta namen. Kdor ne bo ubogal, ven z organizacije. V nji morajo biti disciplinirani člani, ki bodo vedeli čuvati njeno čast. Organizacija je trdnjava. V nji mora biti vsak na svojem mestu. Sklepi kongresa so sklepi organizacije. In oni se morajo izvrševati. To je predpogoj za obstanek udruženja.

Kdo nam pomaga?

Politična atmosfera Jugoslavije je sedaj nasičena z grmi in strelami volilnih oklicov in govorov; dežijo obljube v curkih.

Povsod se sugerira mnenje in vsakemu se vbija v mozgane, da je parlament tisti forum, kjer se dele polne žlice vseh dobrot, vsem in vsakemu. Bajе tudi invalidom.

Prejšnji ni delil. Niti invalidom, niti mnogim. Delil jih je le nekaterim po pragerovur biblijskem: „Kdor ima veliko se mu bo dodalo, a kdor ima malo, se mu bo še tisto odvzelo ter dalo tistemu, ki ima veliko.“ Ali pri prvih ni bilo invalidov; bili so pri poslednjih.

Ali čudno, tudi prejšnje volitve so bile polne takih obljub. In invalidi so jim verjeli in oddajali svoje glasove tistim, ki je obljubljal najglasneje.

Sedaj so razočarani.

In v tisti svoji razočaranosti mislijo — ne vsi, ali mnogo, zelo mnogo jih je, ki tako mislijo — da treba svojega človeka v parlament. In žele, da kandidira kak invalid, ali da celo cele skupine invalidov postavijo svoje liste.

O uspehu ali neuspehu kandidatov ne bom govoril, zakaj vsak „svoj“ človek ima uspeh — za se, seveda. Pač pa hočem vprašati: Kaj naj naredi za invalide eden poslanec-invalid? Ali dva, ali magari deset? Ali ni vzgledov, kako se dela v parlamentu in v vladi? Najmočnejša stranka vlada, ali vsaj koalirano še z drugo najmočnejšo stranko. Kakemu privesku vržejo drobtinico — in to je vse. Ostale manjšinske stranke so v opoziciji. In sedaj gre kljubovanje dan na dan. Če hoče storiti vladna stranka kaj, jo ovira opozicija. Če predlaga opozicija, jo preglasuje vladna. In tako dalje do brezkončnosti ali bolje do razpusta parlamenta. In v tej igri naganjanja in kljubovanja naj naredi poslanec - invalid kaj za invalide? Bežite no, ako ste tako naivni, da še verujete.

Nas invalidov naj prav nič ne moti z volilno atmosfero napolnjeno ozračje. Tiste sile, denar in energijo, ki bi jo uporabili za to, da bi si priborili enega ali dva, ali magari deset poslancev-invalidov, porabimo rajše za ojačenje naše or-

ganizacije. Ojačena, trdna, disciplinirana, zavedajoča se svoje zadače, organizacija bo najuspešnejše sredstvo za doseg invalidskih pravic in za zboljšanje invalidskega položaja.

Naj nam bo vendar jasno, da poedinec, pa če je stokrat poslanec, ne more ničesar doprinesiti v naše zboljšanje. Nasprotno, ml poedincem v takih slučajih doprinesemo zboljšanje, in to prav občutno izboljšanje — vladne jasli mu namreč odpremo, iz katerih zoble do sita; mi pa bomo tam, kjer smo bili. Ker vsi invalidi ne moremo biti poslanci, da bi lahko vsi zobali iz vladnih jasli in bi bilo dobro vsem.

Znati moramo po vseh teh izkušnjah, ako jih vsaj nekoliko razmotrivamo z zdravimi in mislečimi možgani, da smo mi sami kovači za zboljšanje svoje usode in da smo mi sami lestva za doseg svojih zahtev. Ako bomo kovali, bomo tudi skovali, kar hočemo. Ako pa bomo govorili komu in mu naročali, naj skuje, ne bo nikdar skovano to, kar hočemo mi, nego to, kar in kakor hoče (ako mu je sploh še tudi to mogoče) tisti, kateremu naročamo.

Mi moramo vse svoje moči posvetiti za okrepitev naše organizacije, moramo jo upoštevati kot naše najsvetejše. Svojevoljno obnašanje v organizaciji raznih članov mora prenehati. Član organizacije mora upoštevati sklepe in ukrepe iste, kakor zakon. To je samodisciplina, mogočen steber in ščit.

Kdor tako razume organizacijo, je njen zvesti član. In organizacija s takimi člani je organizacija v pravem pomenu besede, orožje, kateremu se ne more nič zoperstaviti.

Tovariši invalidi! Takšna organizacija je naša pomoč. Ona je, ki nam izvojuje naše zahteve, zato vso našo energijo in moči nji.

Vse drugo je laž, goljufija...

Naš cilj.

Človek, ki se ne zanima za naš položaj in ne zasleduje poteka našega vprašanja, ne ve kako smo oskrbovani od države. Rekel bi: Kaj pa zahtevajo vojne žrtve, saj se jim vendar na vse načine pomaga? Zato pa plačujejo davkoplačevalci tako velik davek specijelno za invalide. Sedaj zopet zahtevajo nov zakon. Kaj pa ga jim je treba, saj ga že imajo? Res je, da imamo zakon in sicer začasni. Napravilo se nam je že veliko zakonov in odredb toda vse brez nas. Nikdar se ni oziralo na naše potrebe in da bi se nas vprašalo kaj.

Povedali smo že na vseh pristojnih mestih naše želje, razložili natanko tudi svoje nujne potrebe, ki jih moramo izvojevati, ker brez njih ne moremo živeti.

Borili smo se tekom dolgih štirih let že z različnimi vladami, z raznimi strankami, ki so bile v njej, toda vsaka nam je do sedaj pokazala s praznimi obljubami hrbet. Nobena ni vpoštevala naših večnih prošelj, da bi izdala tak zakon, ki smo ga prosili in zahtevali, zato tudi nobenega sedanjih invalidskih zakonov in odredb ne moremo priznati kot našega in zahtevamo nov pravični zakon, ki bo izdelan v smislu naših zahtev. Pod pritiskom pred tujci, ki so prišli informirat se o našem stanju o priliki medzavezniškega kongresa se nam je posrečilo izdelati z vlado načrt bodočega stalnega našega zakona, za katerega zahtevamo, da se sprejme nespremenjen. Požrli so dane nam besede, da pride ta načrt kot nujen pred parlament. Niso ga predložili, pač pa so ga predelovali v našo občutno škodo.

S tem načrtom moramo prodreti. Ali pri sedanjih vladi? Ona ni pokazala razpoloženja rešiti našega zakona, kakor njene prednice niso tega storile. Glavni cilj jim je, kako bodo izvršene volitve in kdo bo prišel na površje. Hočejo pa vladati še naprej v tem smislu kakor prej nad ubogimi zapuščenimi sloji, kakor šni smo mi.

Ako se na kongresu ni našla prava pot potem volitev za nastop proti tem ljudem, se mora iskati drugega izhoda. Našli ga bomo v močnih organizacijah, ki morajo dobiti toliko moči, da se uresničijo naše zahteve, to je, da dobimo enkrat pravičen in našim žrtvam primeren zakon, ki se mora spoštovati.

Prazni izgovori, da ni sredstev za naše težnje, morajo pasti. Bogataško klaso, to je posebno vojne dobičkarje in one, ki si na izrabljanju trpečega ljudstva pridobivajo veličanska premoženja, je treba pritisniti z davki, ki morajo zagotoviti potrebne izdatke za našo pravično oskrbo. Tako bo z lahkoto rešeno naše vprašanje.

Ortopedija in protezna tehnika v Italiji.

Navajam kritiko A. Bruge Gill, ki je operiral 72 slučajev po Stoffeljevi metodi in piše sledeče v

»The journal of orthopedic surgery, 1921.«

It is after remarkable and astonishing on observing a patient the day following the operation, to find how completely his deformities have disappeared, and how considerable a degree of active motion he has in the direction, where formerly he had little or none.

Iz Milana sem se odpeljal v Benetke, kjer sem bil primoran radi železničarske stavke en dan čakati; zato sem posetil novo ortopedično kliniko, ki jo vodi učenec prof. Putti-ja prof. Delitalla.

Ortopedična klinika se nahaja v veliki, beneški bolnišnici „Ospedale maggiore“, ki je prirejena za 2500 bolnikov; ortopedična klinika sama ima 200 postelj. Prof. Delitalla mi je izročil različne lastne monografije, ki se tičejo posebno zdravljenja vojnih ankiloz. Klinika je še v začetku in ne kaže ničesar posebnega.

Izmed zelo redkih slučajev, ki sem jih pregledal, sta bila zanimiva dva in sicer en slučaj t. zv. vratnega rebra (costa cervicalis), ki je povzročal radi pritiska na plexus cervicalis in velike arterije v fossa supraclavicularis isehemične bolečine v zgornji ekstremiteti in en slučaj t. zv. »ostitis fibrosa cystica«, ki je lokalizirana afekcija dolgih kosti neznane etiologije; ta afekcija vodi k spontanim frakturam dolgih kosti; popisal jo je v. Recklinghausen.

Benetke so bila zadnja etapa mojega trimesečnega potovanja po laških ortopedičnih bolnišnicah, proteznih delavnicah in sličnih zavodih.

Če pregledam ob zaključku še enkrat celo laško ortopedijo, moram reči, da lahko tekmujeta bolonjski in milanski zavod s prvovrstnimi svetovnimi zavodi te vrste. Oba zavoda sta naravnost razkošno opremljena.

Laška ortopedična literatura je sicer zelo dobra, omejuje pa se največ na monografije, ki jih je mnogo.

Dela Codiville, Putti-ja, Galeazzi-ja in nekaterih mlajših ortopedov so za mednarodno literaturo velikega pomena. To velja posebno za monografije prof. Codiville o transplantaciji kit in zdravljenju posledic poliomyelitide. Iz njegove literature omenjam: »Sul trapianti tendinei«, »Meine erfahrungen über Sehnenverpflanzungen«, »La mia esperienza nei trapianti tendinei 1899«, »Sulla tecnica dei trapianti tendinei«, »Il trattamento chirurgico moderno della paralisi infantile spinale 1900«, »Del' importance de la transplantation des tendons et de son Action sur la paralysie spasmodique de l'enfance 1900«.

Dela, ki so splošno velikega pomena o ortopedijski literaturi, ki obravnava zdravljenje nje coxa vara so: »Novo metodo operativo della co a vara 1903«, »Zur Behandlung de coxa vara 1903«, »Coxa vara ed osteotomia 1903«.

Zanimivo je, da je bil princip Steinmannove ekstenzije z žebrom (Nagelextension), popisano od Codiville že l. 1904. v monografiji »Sulla trazione dell' arto inferiore applicata direttamente allo scheletro«.

Svetovnega pomena so Galeazzijeve studije »Piede torto congenito«, »Sul raddrizzamento forzato del ginocchio valgo« ter različne monografije o bogatem materijalu njegove klinike, t. j. monografije o zdravljenju recidivnih kongenitalnih luksacij kokse.

Izmed modernih laških ortopedov ima največje svetovno ime prof. Putti; njegova dela »Plastiche e protesi cinematiche« in »La mobilizzazione chirurgica delle anhelosi del ginocchio« so vzbudile veliko zanimanje med ameriškimi ortopedi. Putti-ja so povabili celo na ameriški kongres, da osebno poroča o svojih izumih in da demonstrira kinematografsko rezultate.

Velikih in simpatičnih del, kakor jih srečamo pri Amerikancih in Nemcih, Italijani nimajo.

Po mojih skušnjah in opazovanjih, je proteza za spodnjo ekstremiteto, ki jo izdelujejo v Boloniji, najboljša izmed laških lesenih protez. Dejstvo pa je, da se izdeluje v Boloniji vse na roko in da traja tako izdelovanje proteze več dni. V drugih laških delavnicah delajo po ame-

riškem vzorcu s stroji; proteza se tu izdelava v dveh dneh. Zato velja bolonjska proteza več kot eno tretino več kot druge na ameriških strojih izdelane lesene proteze. Z ozirom na vse to menim, da je boljše izdelovati v Jugoslaviji po ameriškem vzorcu; cenejša je in ne rabi tako spretnih rokodelcev, kakor bolonjska.

Pravilnik

za izvrševanje zakona o začasnih pomoči invalidom in rodbinam umrlih, padlih in pogrešanih vojakov kakor tudi nekaterih civilnih vojnih žrtev. (Nadaljevanje.)

Odredbe za Srbijo in Črno goro.

§ 84. Sodne odločbe o priznanju pravice do invalidske podpore, izdane v Srbiji pred dnem 18tega aprila 1914., to je pred dnem, ko je stopil v veljavo zakon o podpori vojnih invalidov in rodbin padlih, za ranami umrlih ali pogrešanih vojakov z dne 10. aprila 1914., se morajo spraviti v sklad z odredbami tega zakona, kolikor daje ta zakon pravico do večje pokojnine. Invalidi in rodbine padlih vojakov iz leta 1875., ki bi bili po tem zakonu iz leta 1914. upravičeni zahtevati pravico do invalidske podpore, a tega iz leta 1875. niso še storili, se smejo prijaviti za invalidsko podporo, ki se jim bo štela po odredbah zakona iz leta 1914. in tega zakona od dne prijave.

To velja za invalide-vstaše urejenih in neurejenih čet, četnike in dobrovoljce srbske in črnogorske vojske iz Srbije, Črne gore, Stare Srbije, Bosne in Hercegovine kakor tudi za rodbine takih padlih, umrlih in pogrešanih oseb.

§ 85. Sodne odločbe o priznanju pravice do invalidske podpore, ki so v črni gori izdane na podstavi črnogorskega zakona o pomoči vojnim invalidom in rodbinam vojakov, padlih, umrlih in pogrešanih med vojno ali vobče ob izvrševanju vojaške dolžnosti, z dne 24. februarja 1914. ali po kateremkoli prejšnjem črnogorskem zakonu, se morajo spraviti v sklad z odredbami srbskega zakona z dne 10. aprila 1914. in tega zakona samo v toliko, v kolikor so ti poslednji zakoni glede višine pokojnine ugodnejši za te osebe.

§ 86. Rodbine padlih, umrlih in pogrešanih vojaških oseb, ki so med dne 1. aprila 1921. in dnem 31. decembra 1921. plačale preko 30 dinarjev neposrednjega davka, nimajo pravice do invalidske podpore. — Ako je invalidsko sodišče eni izmed takih rodbin priznalo pravico do invalidske podpore na podstavi člene 2. uredbi z dne 25. marca 1921., »Službene novine« z dne 21. aprila 1921., št. 89., ločbe.

§ 87. Invalidska sodišča morajo prisoditi invalidsko pokojnino vsem invalidom brez ozira na čin in zvanje v vojski kakor tudi onim, ki so v državni službi, toda s to razliko, da jim pripada ta pokojnina od dne, ko se vpoštoje ali ko opuste državno službo, ako so ukazani, da se jim takoj izplačuje polovica, ako so neukazani.

§ 88. Invalidi in rodbine padlih, umrlih in pogrešanih vojakov, ki zahtevajo pokojnino po točki V. člena 20. tega zakona, morajo dokazati, da je bila vdaja sovražniku posledica vzrokov, navedenih v tej točki.

Odredba za novopridružene pokrajine.

§ 89. Za ozemlje Banata, Bačke in Baranje se izplačujejo zaostale pokojnine iz leta 1. novembra 1919., ako dotična oseba ni izgubila pravice do pokojnine.

Društvene vesti.

Podružnica v Domžalah, je imela dne 2. t. m. svoj redni občni zbor v prostorih gostilne »pri Stari pošti«. Otvoril ga je ob 14. uri 30 minut predsednik tovariš Japelj in naznanil dnevni red. Za predsednika občnega zbora je bil izvoljen delegat iz Ljubljane tov. Krušič, ki je razložil današnjo situacijo in bodril organizacijo k agilnosti. Po poročilih posameznih funkcionarjev se je izvolil nov odbor iz sledečih tovarišev: predsednik A. Stupica; podpredsednik I. Giovanelli; tajnik A. Pichler; blagajnik F.

* Uradni list pod št. 125 iz leta 1921. mora invalidsko sodišče razveljaviti take od-

Loboda; odborniki: Videgar A., Kavčič F., Hafner J. in vdovi Osolnik in Mandeljc. Nadzorni odbor: Japelj J., L. Lacjan in Cerar I. Želimo, da bi se ta podružnica bolj oživela, kot je bila preteklo leto.

V Šoštanju je imela podružnica dne 4. t. m. redni občni zbor v gostilni pri Drobežu. Udeležba je bila lepa, posebno vojnih vdov je bilo veliko, ki se zanimajo za našo organizacijo. Kot delegat izvršnega odbora je prisostvoval tov. Krušič iz Ljubljane. Govoril je obširno o naši organizaciji, njenih dosedanjih bojih in bodočem nastopanju za izvojevanje našega zakona. Čule so se pritožbe članov, da se tamkajšnji kraj pošiljajo zelo neredno pokojnine in da jih nekateri sploh že nekaj časa niso prejeli. Odbor se je sestavil sledeče: izvoljeni so tovariši: predsednik Skornšek Josip, podpredsednik Potečko Fr., tajnik Aram Ant., blagajnik Drobež I., nadzornika Kugovič I. in Lichteneker I., odborniki: Goričar I., Plešnik Fr. in vdovi Šaloven A. in Obreza Terezija.

Ustanovni občni zbor se vrši dne 22. t. m. v Kranjski gori. Več razvidno iz lepakov.

Redni občni zbor podružnice na Bledu se je vršil v nedeljo dne 28. januarja t. l. Navzočih je bila približno polovica članov. Po otvoritvi je poročal tajnik tov. Rus, ki se je udeležil osebno vseh naših zadnjih bojev za invalidski zakon, bil član odbora stotine in s svojim razumevanjem in agilnostjo veliko pripomogel k našemu skupnemu napredku. Referiral je o delovanju podružnice, od njenega početka do sedaj. Ko je razložil naše stanovske boje, je povdarjal tudi veliko krivdo, ki jo je treba iskati na nekaterih mišlecih. Obsojal je in obžaloval, da imamo med našimi toliko izkušenimi ljudmi še take, ki jim je predvsem za politiko, osebne ambicije in izkoriščevalnost. Tlačni nas nezavest, nesloga in nezmožnost, da nismo mogli dobiti onega kar tako nujno potrebujemo. Potrebujemo nujno disciplinirano moč. Po blagajniškem poročilu se je razvidelo, da je podružnica pod skrbnim, agilnim vodstvom materielno dobro napredovala. Konečno je bil izvoljen odbor, ki sestoji iz tovarišev: predsednik Pretnar Josip, podpredsednik Potočnik Franc, tajnik Rus Zdravko, blagajnik Šori Franjo, odborniki: Gogala, Gruden, Vidic, Kunčič, Vovk, Mandeljc, namestnika Rus in Šmit. Nadzorni odbor: Hribar, Burja Jerica in Žvegelj, namestnik Pangerc. — Ker ni mogel vsled prevlekega posla priti delegat iz Ljubljane, je tov. Rus, kot dobro informiran poročal o splošnih razmerah v naši organizaciji. Obsodil je najbolj nekatere osebe, iz bivših odborov, po katerih politiziranjih je največ trpela organizacija. Slovenci smo se sami podili za gospodo-dobrotniki in dobivali milostne in lepe poglede. Udruženje je dalo čisto drugo smer za bodočnost. Poročal je o obeh kongresih in o odboru stotine. Govoril je o članstvu, kako mora biti v naši organizaciji solidarno, nesebično in zavedno. Kar nismo storili v letu 1919., to lahko storimo danes. — Na občnem zboru se je pojavil tudi neki tovariš, velik človek a majhen mož. Za očitke, ki so bili popolnoma neosnovani vsestransko zavrženi, se bo moral »Pogumni Tonček« zagovarjati pred sodiščem. Osramočen se je odstranil, ter dokazal s tem kako nesmiselno je bilo njegovo vedenje.

Iz zapisnika občnega zbora v Kozjem. Podružnica je izvršila svoj občni zbor dne 2. februarja t. l. ob 14. uri. Kot delegat izvršnega odbora iz Ljubljane je bil navzoč tov. Zdravko Rant. Izvoljen je bil nov odbor iz tovarišev: predsednik Josip Podlinšek, podpredsednik Iv. Medvešek, tajnik Lud. Grajzl, blagajnik Josip Klavžer, tajnikov namestnik Iv. Rešek, blagajnikov namestnik Fran Vončina. Odbor: Geeir F., M. Amen, Uršula Šturbej in Anton Penič. Nadzorni odbor: Fr. Jazbec, Jos. Romih. Nova podružnica se dobro razvija.

Poverjeništvu v Kranju je imelo redni občni zbor dne 4. t. m. pri Felnarju. Otvoril ga je predsednik Rant in razložil delovanje. Poročala sta tajnik in blagajnik. Izvoljen je bil nov odbor in sicer: predsednik Jerala Fr., podpredsednik Zakrajšek Al., tajnik Kopriva Fr., blagajnik Soklič Ant., preglednik Lukanc Peter. Odborniki: Jekše Ivana, Mubi Marija; namestniki: Karničnik Miloš, Staniko Matevž, Aljančič Frančiška in Gašperlin Neža.

Razpisil občnih zborov. Redni občni zbori se vrše dne 18. t. m. v Mokronogu, dne 25. t. m. v Murski Soboti, v Št. Petru v Savinski dolini in Dolenjem Logatcu. — Ustanovni občni zbor pa se vrši dne 25. t. m. v Kranjski gori. — Tovariši in tovarišice, udeležite se povsod polnoštevilno.

Razne vesti.

Potovanja z objavami. Poročali smo že, da potne objave v slučajih, ki jih predvideva invalidski zakon daje samo invalidski odsek s svojimi podrejenimi oblastmi, dokler ne izvujemo teh pravic organizaciji za slučaje, ki so nam bili zadnji čas odvzeti. Radi postopanja s temi objavami nas invalidski odsek sledeče obvešča: Invalidom, ki so potovali z objavami, se v več primerih od železniških postaj ni kreditirala voznja ter so morali isto plačati. Tozadevna pozvedovanja so dognala, da se invalid ni mogel v takem slučaju izkazati poleg objave z invalidskim uverenjem ali začasno objavo, kakor je to z ministrsko naredbo predpisano. Zato se opozarjajo invalidi, kateri potujejo na podlagi uverenj, da imajo poleg istih vedno pri sebi tudi invalidsko uverenje, da se z njim legitimirajo, osobito ako se vozijo na poziv s predpisanimi objavami.

V invalidskem domu v Celju je preminul dne 31. januarja t. l. tov. Rotar Franc za sušico. Ohranimo ga v spominu.

Invalidski znaki. Izvršni odbor v Ljubljani je prejel od središnjega odbora iz Beograda za enkrat prvo pošiljatev invalidskih znakov, ki se nosijo na levi strani suknjiča, ali v kravati. Komad stane 3 Din 50 par. Polagoma bodo morali vsi organizirani tovariši nositi ta znak. Kdor ga hoče takoj imeti naj se zgledi v pisarni udruženja, kjer ga proti takojšnjemu plačilu lahko prejme. Zaenkrat smo dobili samo 200 komadov, v kratkem dospejo nadaljne pošiljatve. Podružnice, pa naj javijo, koliko jih rabijo, da bomo sporočili v Beograd.

Pobiranje dobitkov. Zgodil se je slučaj med dvema podružnicama, da sta se prerekali za to, ker je ena izmed njih pobirala dobitke za srečolov v področju ali okraju druge. Ker je v vsakem okraju dovolj drugih društev, ki prirejajo srečolove in je pri tem našim podružnicam v posameznih domačih okrajih otežkočeno dobiti primernih darov, naj se vse naše podružnice drže tega principa, da ne hodijo pobirati darov v področja drugih okrožij, ker s tem škodujejo in spravljajo v nezadovoljstvo svoje sestristime.

Sprememba vodstva. Dosedanji šef invalidskega odseka g. vladni svetnik dr. Fran Goršič je bil imenovan za šefa oddelka socialne politike, na njegovo mesto pa za šefa invalidskega odseka g. vladni svetnik Howanski.

Strokovne komisije. Bivše posvetovalne komisije so se spremenile sedaj v strokovne komisije in se je njih delovanje nekoliko predruščilo. Poklicanemu invalidu, na kar ima pravico vsak brez ozira na premoženjsko stanje, določi komisija sama najprvo za kaj bi bil sposoben. Nato ga šele vpraša, da izjavi, kaj on želi. Ako se njegova želja ne sklada z odločbo komisije mu ista to zabeleži v odlok in primerne priporočilo ali se ga smatra za to sposobnega ali ne. O vseh sklepih se izdajajo sedaj pisni odloki s podpisi vseh članov komisije. Zato naj invalidi pazijo, da ne zahtevajo takih stvari za katere jih komisija, ki je strokovnjaka, ne pripozna sposobnim.

Preminul je dne 25. januarja t. l. v Tepanju pri Konjicah po dolgih mučnih bolečinah, radi slabo amputirane noge naš tov. Perklič Jakob, bivši član poverjeništvu v Ljubljani. Bil je brez premoženja, ter si je tukajšno poverjeništvu stavilo nalog prevzeti njegove stroške. Krsto mu je daroval tukajšnji veleindustriec g. L. I. aurič, kateremu se moramo za njegove že večkrat nam izkazane dobrote iz srca zahvaliti.

Za tiskovni sklad »Vojnega invalida« so darovali:

Valand J., Toplice 29, p. Zagorje . . .	Din 9.—
Dernovšek R., Toplice 28, p. Zagorje . . .	„ 2.—
Robavs P., Loke 24, p. Zagorje . . .	„ 18.—
Jeršin J., Toplice 137, p. Zagorje . . .	„ 2.—
Štrucelj F., Selo 15, p. Zagorje . . .	„ 2.—
Člani občnega zbora v Zagorju . . .	„ 5.25
Rupar I., Sv. Andrej p. Škofjiloki . . .	„ 7.—
Repnik J., Črešnjevci (Sl. Bistrica) . . .	„ 14.50
Ogrin Filip, Celje (Invalidski dom) . . .	„ 28.50
Homan Pavel, Breg, Borovnica . . .	„ 1.—

Skupaj . . . Din 89.25

Iskrena hvala!

Odgovorni urednik: Franc Belinc.
Tisk tiskarne J. Blasnika nasl., v Ljubljani.

LISTEK.

Ivan Albrecht:

Bremena.

Ta ljubezen, bolj nežna od lahnega dihljaja, je bila Nanina lučka-vodnica, ki je ni zapustila niti v onem trenutku, ko se je okle- nila Dreje. Odpadlo je marsikaj; življenje je začrtalo eno potezo in je zabrisalo drugo, ki morda ni bila po bistvu čista last njene duše, toda ona pobožna želja po popolnem medsebojnem darovanju v lju- bezni ni mogla zamreti, čeprav je bil Ogriz oduren in trd, skoraj itelešeno pohlepje! Včasih se je Nani celo zazdelo, da baš zatega- delj tako koprni za njim, zlasti v trenutkih, ko je vstajala nada, da je prebila ledeno skorjo na njem... Samo včasih! Sicer je bilo vse tako strašno in mrzlo okrog nje kakor zdaj, ko je boleval Luki za rano...

Ob tej misli se je žena zdrznila in je zaplakala, trudna in skru- šena od spominov. Preobvezala je otroku rano in je zapazila s stra- hom, da je boleče mesto vse ognjeno... Soba sama je bila pusta in čemerna in tako strašno prazna, da se je materi nehote izvilo iz prsi:

„Moj Bog, moj Bog, zakaj si me zapustil?!“

Pokleknila je k postelji in je molila molitev, ki je ni mogla pre- liti v besede. Bil je to brezglasen krik neuslišanega življenja, ki brezuspešno išče pomoči...

Iz zatopljenosti jo je predramil Luki:

„Mama?“

Mater je v hipu popustila slehrna muka:

„Kaj bi rad, srček?“

„Meni je bilo zdaj tako lepo.“

„Kako, dušica?“

„Staro mamo sem videl, čeprav jih nisem nikoli poznal. Taki so bili kakor Marija z angelci — pa so mi prinesli zlato jabolko, takšno, veste, ki vse ozdravi,“ je pripovedoval iskreno, toda obra- zek je bil vendarle voščen, a ustnice blede in brez krvi.

Nana se je nasmehnila in je ujela otrokovo ročico, mehko in vročo in tako drobno, da je popolnoma izginila v njeni žuljavi dlani. Zahotelo se ji je govorjenja z detetom kakor z zrelim človekom, ki ji je najbližji med vsemi živimi bitji na svetu...

Čez čas je stopila k oknu in je odgrnila rdečo zaveso, da je planila svetloba v polnem toku v sobo. Zagledala se je v sestri- no bajto in po lehicah, ki so počivale v solncu. In kakor je strmela, je začutila nalk mrzličnim sanjam brezmejno laž sveta, tisto strašno laž o posesti in nezmožnost, da bi jo dokazala in razgnala. V tem jedkem spoznanju je preklinjala dejstvo svojega bivanja in si je zasadila nohte v razorana lica...

VI.

Pri Čevhlji se je zadnje dni shajalo mnogo radovednih ljudi in ljudi brez dela, zlasti še takih, ki so na ta ali oni način sovražili družino Ogrizovo. Mojca je bila te okoliščine vesela, ker se ji je zdelo, da so vsi poslani od Boga samega v živo tolažbo. Govorila je rada z njimi in je povedala vse brez pridržka, da bi dokazala svojo nedolžnost.

Ko je prišla šivilja Erna, ki je bila bolj gosposkega rodu — (njen oče je bil grajski lovec in se je obesil v najboljših letih) — tista Erna, ki je v mladih letih nekaj cikala na učiteljski stan, je bila Ko- sirnikova posebno srečna. Kajti gospodična Erna je poznala mnogo sveta in vse postave! Trikrat se je možila in trikrat je dobila po- vrnjene stroške, ker jo je bil popustil nezvesti ženin.

„No, kajne,“ je klicala Mojca vse blage okoliščine na pomoč — „kako naj poškodujem otroka, če ga imam rada?! Saj bi bil vsak lahko videl, kdor bi bil hotel, da sem mu dala prav takrat kuhano jajce. Tega mu pa ne bi bila dajala, če bi ga nameravala ubiti — ali ne?“

„I' sag's ja — neverjetno, kaj vse spravijo ljudje skupaj,“ je sočutno pripomnila šivilja, ki je vsled svojega gosposkega pokolenja vlekla vedno malce bolj na nemško stran. Čevhlji je prišlo znan- kino ogorčenje. Skrila je obe roki pod predpasnik v naročju in se je zagledala naravnost proti trgu, kjer je bila nastanjena raznotera deželna gosposka. V mislih nanjo je izjavila ženska med obotav- ljanjem:

„Pravzaprav vem, če bi jaz poznala pisane postave, bi še lahko potlačila tega grduna!“

Okrenila se je tako, da je zažugala s pestjo proti hiši, kjer so stanovali Ogrizovi, Erna pa je pripomnila z izrazom nevedne ne- dolžnosti v glasu:

„Das hätt' i' nie — ja, kaj poveste!?“

Mojca se je vzravnila in je spremljala besede z enakovrednim kimanjem:

„Vi ne veste, kaj vse zmore takle pustuh in kako so ti ljudje prosní!“ Pokazala je zopet z roko proti Drejevim. „Takrat, no, ko se je štel, da je Nana tako zelo bolna, saj je bilo itak na vsem sku-

paj več govorjenja kot resnice, veste, tisto poletje, ko je preje spo- mlad utonil Jure, Bog mu daj dobro! — oh, saj ni, da bi govorila o tem!“

„Ko je Kosirnikova prekinila, se je takoj oglasila šivilja:

„Hab' mir schon, ja — saj precej mislila, da bo tako pri teh ljudeh!“

Čevhlja je bila okrepljena po tem priznanju in je razlagala dalje:

„Jaz sem menda sploh rojena pod tako zvezdo, da zame ni sreče na zemlji! Jure je umrl tako žalostno, otroku ni bilo dano, da bi bil živel — pa mislite, da je kdo od onih —“ pokazala je proti Ogrizovim — pogledal po meni. Še toliko nisem bila vredna, da bi mi bil Dreja rekel dober dan, če sem mu prišla slučajno čez pot? — Pa to naj bi še bilo — nič ne rečem! Vsak zase, jaz sem lahko brez njih! Potlej je pa zbolela Nana. Pa glejte! Še takrat ne, da bi bil stopil kdo k meni, kajne, pa bi rekel: Ti, tako je in tako! — no, ali ne?! Tudi takrat ne! Šele zadnja sila je pritrila njega, da je prišel. Seve, Nana smuka vedno okoli, da nanese skupaj, nič ne vpraša, tvoje ali moje! No, tedaj jim je pošlo, potlej je bila pa dobra Mojca, tista grda baba, ki bi rada podušila ves svet.“

Zadnje besede je povdarila in se je izzivajoče okrenila proti svakovemu stanovanju, za tem je zopet pripomnila Erni z običajnim glasom:

„Zraven si pa še kure ne upam zaklati.“

Preziranje in udanost je zazvenela iz smeha, ki je sledil be- sedam:

„Was sie nur nicht — grozno, vam pravim,“ je sprejela šivilja pripovedovanje in je napeto pričakovala nadaljnih razkritij. V očeh je gorel ogenj, žgoč kakor strup, poln pasjega klečepazenja pred vsem, kar bi moglo spraviti njene težnje do utehe. Sovražila je Ogriza še izza tistih časov, ko je bil najbolj znan zavoljo hudega pogleda in mu je bila nasedla mimogrede, ne da bi se on pozneje kaj zmenil zanjo. Erna je prenesla marsikaj na svetu, samo takega to- pega ponižanja ni mogla pretrpeti, ki potilje, okusi in zavrzje človeka kakor neprijeten sad.

Ko je poslušala razburjeno Mojco, je občutila neko razkošno slast ob misli, da je še nekdo na svetu, ki trpi zavoljo Ogriza. Za- doščenje je oživel v njej in je obenem budiko željo, da bi še pove- čalo Mojcine muke. Ker so se shajali pri njej ljudje najrazličnejših vrst, zlasti pa ženske, je poznala vse dogodke in celo tiste, ki so prišli ljudem le bolj od daleč in komaj v nejasnih obrisih na ušesa. Zgodbo o Čevhljnem plesu s hudicem in o mrtvaškem pismu, ki je dšhalo po človeški krvi, je poznala v različici, ki je trdila, da je bila tisto noč Kosirnična bajta v ognju in da so švigale strele po vsem poslopju. Vedela je tudi Mojci neznano novico, da tisti otrok, ki je prišel potlej na svet, ni imel človeške, temveč pasjo podobo, ki je v nekaterih podrobnostih bojda spominjala celo starih kljuset.

„Die Welt, ja — svet ni vreden lepe besede,“ je skušala uvesti Čevhljo v svoje razmotrivanje in je nakremžila obraz.

„Jaz sem zmerom rekla: če ne bi bilo od Boga ukazano, ne bi marala živeti,“ se je razvnela gospodinja in je podkrepila besede z globokim vzdihljajem. „Ne veste, kaj se je že vse godilo pri nas! Če bi mogel človek take reči voljno pretrpeti, bi bil gotovo prištet med najbolj svete mučenike.“

Kosirnica je začutila solze v očeh, šivilja pa veliko zadovolj- nost v srcu; obema je dela dobro zavest nekakšnega zblizanja, ki ju je vezalo z vsakim trenutkom tesneje. Vsaj Čevhlja je bila o tem tako prepričana, da je začela precej nadaljevati svoje izpovedi:

Tiste dni res, ko sem jih pitala, da niso poginili, takrat je začel hoditi ta kocinasti zverjak k meni. Gotovo me je varovala sama Marija z Macna, drugače ne morem reči! Ta človek ni kar tako, je s hudicem v zvezi —“

„Der Teufel selbst — čisto prav,“ je pritrdila Erna in je brzo nakrenila tja, kjer je tavalala še v megli. „Kako bi moglo sicer biti z onim pismom, kajne?“

Mojca se je namrdnila in pogledala po tleh.

„Mislite res, da ima tako moč?“

Šivilja je razširila oči in je krilila z rokami:

„Še tega ne veste, junge Kosirnik?! Edino vam povem, pa prav samo vam! Vrata sem imela zaklenjena in okna so bila zaprta, on pa je naenkrat stal sredi moje sobe, baš opolnoči, ko dobe vse hude oblasti moč. Rada bi bila kričala, toda odpreti nisem mogla niti ust in sem morala pustiti, da je počel, kar se mu je zljubilo —“

Erna je govorila pridušeno in s pikrim zadovoljstvom človeka, ki se maščuje nad nedolžnim zato, ker je bil varan v eni najlepših svojih nad.

„Torej tudi vi,“ se je zavzela Čevhlja in je z grozo strmela v žensko, ki je bila v njenih očeh tako silna in visoka, pa je vendar morala pasti pod peto Naninega moža.

„So wahr i' da sitz' — pa samo vam povedano!“

Zdaj je obšel Mojco strah, ki je nenadoma zatrl besede, da je obsedela žalostna in tiha, kakor v slutnji zla, ki jo še utegne doleteti. Najljubše bi ji bilo, če bi pokazala šivilja kaj volje za odhod, toda Erna je vztrajala kakor prilepljena.

(Dalje sledi.)

Joško Videtič, Tržič
kleparska delavnica

Sprejema se vsa v to stroko spadajoča dela, stavbna in galanterijska, pokri- vanje in barvanje streh in zvonikov, iz- delovanje ornamentov, napeljave vodo- vodov, kopalnih sob etc.
Postrežba točna, delo ceno in solidno.